

Manuův duchovní proud

Bernard C. J. Lievegoed

Dnes budeme mluvit o prostředním proudu, tedy o tom, který se nachází mezi proudem reprezentovaným Rudolfem Steinerem a proudem Christiana Rosenkreutze. Tento proud mě nejvíce mátl. Když jsem měl před očima obraz prvních dvou proudů, věděl jsem, že tady musí existovat ještě třetí, ten, který stojí uprostřed a je spojen se záchranou lidské duše. Ale nevěděl jsem, který vysoký vůdce lidstva se s ním spojil.

B Na stopu mě přivedly dvě poznámky. Ta první byla od Waltera Johannese Steina. V době, kdy se připravoval, že bude před jedenáctou třídou stuttgartské Waldorfské školy poprvé hovořit o Parzivalovi, řekl Steinerovi: „Čím déle se Parzivalem zabývám, tím je mi zřejmější, že je to důležitá individualita.“ - Rudolf Steiner to potvrdil. Potom se Stein zeptal: „Stejně důležitá jako Zarathuštra nebo Skythianos?“ - „Ó ne,“ odpověděl Rudolf Steiner, „mnohem významnější.“ - To bylo pro Steina velkou záhadou. Pro mě to byl náznak toho, že tady existuje duchovní proud, který působí po ještě delší časová údobí než například proud Zarathuštrův.

Druhou poznámku jsem našel v přednášce Rudolfa Steinera, kterou měl 11. listopadu 1904 v Berlíně o Máním a manicheismu. Hned na začátku této přednášky Rudolf Steiner říká: „Ještě důležitějším duchovním proudem než proud rosikrucianů byl proud manicheismu.“ Opět tu tedy byl duchovní proud, který je zjevně ještě obsáhlejší než ty, které jsou nám známé. Kromě toho jsem si kladl otázku: Jaká je souvislost mezi Parzivalem a manicheismem?

Nakonec jsem narazil na individualitu *Manila*. A když jsem si prostudoval, co Rudolf Steiner o Manuovi řekl, bylo mi jasné, že tu jde o toho nejvýznamnějšího z vůdců lidstva.

Manu doprovázel lidstvo od poloviny lemurského období; prošel všemi vývojovými kroky, které lidstvo od té doby prožilo. Po celou tu dobu bylo jeho úkolem pomáhat lidem v tom, aby nacházeli cestu mezi dobrem a zlem. Byl zakladatelem ústředních slunečních mystérií v Atlantidě. Hermés a Zarathuštra byli dva z jeho žáků, které připravoval na to, aby se v poatlantské době ujali vedoucí úlohy. Odpovídá to tomu, co Rudolf Steiner řekl o individualitě, která ve svém duchovním vývoji stojí výše než Zarathuštra.

V dávných dobách byl Manu nazýván „božským“. Lidé ještě neměli v těch dobách tak silně vyvinutou funkci Já, takže přímé působení bohů bylo ještě možné a také nutné. Ačkoli Manu byl sám o sobě člověk, byl schopen plnit roli zprostředkovatele mezi lidmi a bohy. Božské hierarchie působily skrze něj.

Víme, že Manu kolem sebe na konci atlantské epochy shromáždil skupinu lidí, kteří již vykazovali první zárodky autonomního, individuálního myšlení. S těmito lidmi odešel na východ. Jádro této skupiny odvedl do oblasti Tarimské pánve (nyní západní Čína), kde se tenkrát ještě nacházelo velké vnitrozemské moře. Tam čekal, dokud nepřijde čas pro první poatlantskou, praindickou kulturu. Manu byl tím, kdo zasvětil sedm svátých nsiů - sedm prvotních učitelů indické kultury. Totéž učinil u *Zarathuštry*, který byl inspirátorem druhé poatlantské, tedy staroperské kultury, a u *Herma*, zakladatele egyptské kultury.

Už jsem se zmínil o výroku Rudolfa Steinera, podle něhož se „božský“ Manu jednou stane „lidským“ Manuem. Potom už nebude stejným způsobem veden hierarchiemi, ale své poznatky bude získávat vlastními silami. Osobně jsem přesvědčen - v díle Rudolfa Steinera jsem však k tomu žádný záchytný bod nenašel - že v egyptské kultuře skončil jeho úkol jako „božského“ Manua. Potom podle mne zahajuje nový cyklus inkarnací, v němž se připravuje na svůj úkol jako „lidský“ Manu. V jistém smyslu musí začít úplně od začátku.

Jednou z raných inkarnací v tomto novém cyklu je *inkarnace jinocha ze Sais*. V době, kdy se ve starém Egyptě připravoval materialismus - o tom jsme mluvili včera - stála v ísidině svatyni socha bohyně ísis, zahalená závojem. Už k lidem nepromlouvala. Říkali jí „truchlící vdova“, protože ji opustil Osíris. Kněží bohyně ísis si proto říkali „synové vdovy“.

Bylo zakázáno tento závoj nazvednout; jinochovi ze Sais to nedávalo pokoje. Zřejmě to byla temperamentní osobnost, v jednu chvíli totiž závoj halící ísidinu sochu odhrnul, aby našel odpověď na své naléhavé otázky. Podle zákonů chrámu to byl smrtelný hřích a mladý muž byl popraven.

V dalším vtělení je *chlapcem z Nahnu*, který zemře a je vzkříšen Kristem. Je to první člověk, který prochází křesťanským zasvěcením, provedeným samotným Kristem jako hierofantem. Druhým, kdo prochází takovým zasvěcením, je *Lazar*, který je totožný s učedníkem *Janem*. Nikdo zřejmě bohužel nepoložil Rudolfu Steinerovi otázku, co se pak s chlapcem z Naimu dělo dál, a ani o tom nikde nejsou žádné další zmínky. Avšak vzhledem ke skutečnosti, že byl první, kdo prošel křesťanským zasvěcením, můžeme jistě předpokládat, že se hluboce spojil s bytostí Krista? Pozdější inkarnací je inkarnace jakožto *Máni* neboli *Mánes*, který se ve 3. století po Kristu pokusil pokřesťanštit perské zarathuštrovské náboženství, upadající v té době již do dekadence. Stal se zakladatelem manicheismu.

Máni přichází na svět v roce 215 po Kristu jako syn chudých lidí v oblasti dnešního Íránu, tehdejší Persii. Během matčina těhotenství měl jeho otec několikrát sen, ve kterém dostal za úkol opustit rodinu. Vydává se pak k ústí Tigridu a Eufratu, aby se zde připojil k jisté náboženské sektě. Když se Máni narodí, je tedy

opět „synem vdovy“. Jeho matka je tak chudá, že ho nemůže sama vychovávat, a Máni je tudíž podle tehdejšího zvyku jako sedmiletý chlapec prodán. Tak se stává otrokem bohaté vdovy. Tato žena velmi brzy pozná zvláštní nadání tohoto chlapce, který se tehdy ještě jmenoval Corbicus. Nakonec ho adoptuje za svého syna.

Když je mu dvanáct let, vdova umírá a on zdědí nejen její pozemské statky, ale také „čtyři knihy Skythianovy“, které vlastnila. Ukáže se, že tento Skythianos, o němž víme, že žil na začátku 2. století jako obchodník mezi Skythií a Egyptem, považoval tuto ženu za svoji učednici. Když byl na cestách, v domě této vdovy se zastavoval.

Máni začne knihy studovat a brzy nato se poprvé setká se svým andělem, kterého nazývá „El Tawan“, což doslova znamená „společník“. Od této chvíle je anděl neustále v jeho blízkosti. Když je mu osmnáct let, má již kolem sebe skupinu žáků. Sám si teď dá jméno Máni. O několik let později se rozhodne stáhnout se na celý rok do absolutní temnoty a samoty. Najde jeskyni se studánkou a řekne svým žákům: Celý rok mě teď nevidíte. V absolutní tmě má první prožitek Krista, stejně jako Pavel před branami Damašku. Nato vytváří učení zahrnující všechna stadia od starého Saturnu až po Vulkán. Pro jeho učení je charakteristické, že tyto obsáhlé vývojové obrazy podává vždycky v polaritě světla a tmy. Koneckonců byl Máni Peršan, který žil v době pozdního rozkvětu zarathuštrismu. Pro Zarathuštru byly všechny věci udržovány v napětí mezi dobrem (Ahura Mazda) a zlem (Ahriman). Toto učení a k němu patřící obřadní praktiky postupně upadaly. Kněží si už například neříkali kněží, ale „mágové“ (čarodějové).

Tím začíná vlastní manicheismus. V krátké době získává Máni obrovské množství stoupenců. Zakládá školy, píše knihy a se svým učením cestuje po celé Persii a Indii. Jednu chvíli se nachází na královském dvoře, vzápětí je však odsud intrikami mágů vypuzen. Na svých taženích se dostává až k Tarimské pánvi a všude, kam přichází, zakládá obce. Za Himálaj existovala až do roku 1200 po Kristu velká manichejská říše! Je známo, že v 7. a 8. století ve městech podél Hedvábné stezky žily mírumilovně všechny možné kultury: buddhisté, vyznavači islámu a manichejci.

Nakonec Máni umírá v roce 276. V té době prodlévá u dvora perského krále, kde ho mágové obviní z velezrady: údajně prý zradil perské náboženství. Je odsouzen k smrti a ohavným způsobem popraven. Manicheismus se však během následujících století šíří dál a dál, až zaujímá oblast sahající od Gibraltaru až daleko do Číny.

Římská církev proti tomuto hnutí vždycky bojovala ohněm a mečem. Ještě nedávno se všechny naše znalosti o manicheismu zakládaly na tom, co o něm napsal církevní *otec Augustin*. Augustin byl manichejským novicem, znal však jen vnější aspekty tohoto náboženství. Vyšších stupňů nedosáhl. Poté se od manicheismu odvrátil a stal se jeho výslovným nepřítelem.

Teprve nedávno, ve třicátých letech 20. století, se v jednom koptském klášteře našly staré manichejské texty. A také za Himálaj se našly staré knihy, napsané však v dialekttech, které dokázala rozluštit jenom hrstka specialistů. To je důvod, proč trvalo třicet let, než se obsah těchto knih stal obecně dostupným. V knize *Máni, vyslanec*

světla (Mani, der Gesandte des Lichts) nastínil Eugen Roll na základě těchto nově získaných poznatků (které se mimochodem do značné míry shodují s tím, co uvedl Rudolf Steiner) nový obraz Máního a jeho učení.

Jestliže se zeptáme, co je podstatou manicheismu, můžeme to shrnout do dvou vět. Ta první zní: Každé světlo tvoří stíny. Nebo jinými slovy: Koná-li člověk něco dobrého, vzniká zároveň stín tohoto dobra. Když například nějaká skupina lidí najde ideální formu spolupráce, učiní zkušenost, že tato forma se v následující etapě najednou stane překážkou. Taková forma se může stát obrovským balvanem bránícím obnově, která je v tu chvíli nezbytná. Vždycky se musíme vypořádat se stínem, který jsme vytvořili tím, že jsme vykonali něco dobrého. Nemůžeme tento stín obejít. Naopak, musíme ho začlenit do svého vývoje. Druhou základní myšlenkou manicheismu je tato: Ke stínu dobra musíme přistupovat s mírností. Nikoli se zlobou, ani s násilím, ale s mírností! Rozvíjení dobroty vůči zlu - o to jde na cestě manicheismu. Láska a dobrota (mírnost) jsou síly, které zachraňují lidskou duši. Pokud uděláme ve svém vývoji krok dopředu, potom způsobujeme, že ti, kdo zůstávají pozadu, se ocitají v ještě hlubší temnotě. Cesta manichejce se vyznačuje tím, že se po určité období svého života věnuje svému vlastnímu rozvoji, aby se pak opět vrátil k těm nejbídnějším z bídných a dál šel spolu s nimi. Tento stěžejní manichejský princip je jedním z pilířů sociální práce.

Každý krok dopředu vytváří temnotu. Proto se vždy znovu musíme vracet do tmy, ne s nenávistí a hněvem, ale s mírností a láskou. Slova *mírnost* a *láska* jsou klíčovými v proudu Manua; manicheismus je pak jednou z jevových forem tohoto proudu. Neboť Manilovou misí je záchrana lidské duše. Už jsem jednou řekl, že lidský duch je nedotknutelný, proto také mají odpůrci síly zacíleno na duši. Lidská duše je oním bitevním polem v boji mezi silami dobra a zla. Existuje snaha zatemnit nebo dokonce zničit lidskou duši, aby lidské Já skrze ni nemohlo získávat žádnou zkušenost. Když se teď podíváme na anthroposofické hnutí, musíme bohužel říci, že mírnost a láska ne vždy převažují. V anthroposofickém hnutí je však mnoho lidí, kteří chtějí jít cestou Manua. Bylo by samozřejmě chybou domnívat se, že všechno, co Manu tenkrát přinesl perské kultuře, je stále stejně platné i pro dnešní dobu. Jde o základní rysy a ty zůstaly stejné.

S působností Manua se setkáváme v léčebné pedagogice. Když si uvědomíme, že tu lidé ve věku mezi dvaceti a třiceti lety obětují cenný čas svého života, někdy dokonce i deset let, aby pracovali s několika mentálně zaostalými dětmi! Tito lidé si odeprou mnohá potěšení a den co den se snaží pomoci takovému dítěti udělat krok dopředu! Taková je jejich obětavost. I když „rozumní“ lidé říkají: Prosim vás, nechejte toho, vždyť je to marné - oni přesto pokračují!

V době, kdy jsem se setkal s anthroposofií, jsem byl přesvědčen, že nastoupím vědeckou dráhu. Vše bylo jasně nalinkováno: když jsem dokončil studia, měl jsem dokonce zařízené místo v Ústavu pro výzkum rakoviny v Amsterdamu. Takže jsem byl na nejlepší cestě odejít do výzkumu. Když jsem se ale setkal s léčebnou pedagogikou, věděl jsem, že tohle bude moje cesta. Stalo se tak ovšem poněkud zvláštním způsobem: Založil jsem několik ústavů a jako lékař jsem pracoval v léčebné pedagogice. Nikdy jsem však sedm let nežil a nepracoval se skupinou postižených dětí. Pomáhal jsem ovšem nalézat *poznání*. Na tom můžeme vidět, jak se jednotlivé proudy vzájemně prostupují.

Duše je v nebezpečí a je úkolem Manua, aby ji zachránil. To také vidíme, když sledujeme jeho další působení na Zemi.

Nedlouho poté, co Máni zemřel, byl zřejmě opět na Zemi. Ti, kteří jsou obeznámeni s dílem Rudolfa Steinera, vědí, že ve 4. století po Kristu se uskutečnil jakýsi „spirituální koncil“, jehož se účastnilo několik velkých vůdců lidstva: Manu, Zarathuštra, Skythianos a osobnost, která byla silně inspirována Buddhou. Rudolf Steiner o tomto setkání říká, že bylo „jedním z největších spirituálních shromáždění“ ve vývoji lidstva. Koncil, jehož se neúčastnily více než čtyři individuality! Hovořily spolu o strategii dobrých sil v bitvě s odpůřícími silami do konce vývoje Země.

Další velkou inkarnací Manua je *Parzival*. Byl prvním člověkem, který prošel úplným vývojem duše vědomé. Můžeme to vidět zvláště tehdy, podíváme-li se na rozdíl mezi Máním a Parzivalem. Jako Máni rozvinula tato individualita nepředstavitelnou moudrost, zatímco v Parzivalovi se objevuje jako „čirý bloud“. Parzival se rodí bez znalosti světa. Musí začít úplně znova a poučit se z chyb. To je důležitým znakem duše vědomé. Známe to z vlastního života: nic nám není předem dáno - všichni musíme začít na startovní čáře reality života. Poučujeme se z chyb - my všichni jsme Parzivalové. Jsme bloudi, neznáme své dřívější inkarnace ani cíl svého života; nevíme, co tu vlastně máme dělat ani jak to musíme udělat. Nevíme, kdo jsme, jenom pobíháme sem a tam a něco děláme, aniž víme, co to má být.

Během svého příběhu začíná Parzival velmi zvolna chápat, co je jeho úkolem. Právě na Parzivalovi můžeme vidět, že Rudolf Steiner měl pravdu, když řekl, že je důležité vědět, v kterém duchovní proudu stojíme: teprve ve druhé části svého života může Parzival skutečně vědomě plnit svůj úkol. To je totiž jediný způsob, jak člověk může svůj úkol splnit: musí poznat, o jaký úkol jde. Nejprve ho však musí člověk duše vědomé hledat. Musí se nejprve stát ty nejroztodivnější věci, člověk se musí ubírat těmi nejbláznivějšími oklikami. Když ale vytrváte, můžete si jednoho krásného dne říci: Jsem rosikrucian, nebo představitel Manuova proudu, nebo sdílím misi Rudolfa Steinera.

A ještě jednou chci zopakovat: samozřejmě, že každý člověk má v sobě všechny tři charakteristiky, ale je důležité přijít na to, která z nich převažuje.

Lidé z Manuova proudu mají hlubokou potřebu pomáhat druhým, kteří jsou nešťastní nebo se dostali do problémů. Jsou schopni a ochotni obětovat pro ostatní kousek své vlastní karmy. Velmi zřetelně to můžeme vidět v léčebné pedagogice. Už jsem to popsal před chvílí: Když vidíme, jak mladí lidé obětují několik let svého života, aby pracovali s dětmi, které potřebují pomoc, potom víme, že to jsou bytosti patřící k Manuovi.

Získal jsem velký respekt vůči lidem, kteří na sebe něco takového vezmou. Často o nich druzí říkají, že jsou jednoduší, „prostáčekové“, kteří nejsou schopni nakládat s anthroposofií intelektuálním způsobem. Tyto lidi, kteří ve skutečnosti nesou léčebně-pedagogickou práci, jsem často musel bránit proti takzvaným anthroposofům, kteří mají všechno v hlavě tak pěkně srovnané.

Klidně se mohlo stát, že nějaký spolupracovník v léčebně-pedagogickém institutu nebyl schopen sepsat intelektuální zprávu o vývoji postiženého dítěte. Takový člověk pak byl označen za nezpůsobilého pro tuto práci! Já jsem potom řekl: „Přál bych si, aby tito takzvaní anthroposofové měli aspoň kousek z lásky, kterou v sobě mají tyto takzvané jednoduché duše.“ Lidé, kteří stojí v proudu poznání, se často stávají obětí vlastní arogance. Nejsou pak

schopni vidět, co se skutečně děje.

Manuův proud najdeme také v psychoterapeutické práci a vývoji řízení organizací. Jak víte, založil jsem NPI (Nizozemský pedagogický institut), což je konzultační firma, jejíž poradci jdou do podniků a institucí, aby zde řešili problémy. Co je podstatou organizačního poradenství, které jsem chtěl zavést? Snažíme se pomoci organizacím vytvořit si takovou strukturu, která nebude drtit duše zaměstnanců. Ve společné práci ve skupinách a v individuálních rozhovorech získávají zaměstnanci znovu odvahu jít dál, i když se situace ve firmě zdá být v určité chvíli neřešitelná.

Bohužel to anthroposofické hnutí příliš nepochopilo. Největší odpor, se kterým se tento institut setkal, přicházel z anthroposofického hnutí! Práce NPI byla napadána a odsuzována v rámci hesla „práce ve skupinách neoslovuje .Já, nýbrž duši pociťující“. Přitom duše vědomá právě ze skupinové práce obrovsky profituje! Duše vědomá se rozvíjí právě ve spolupráci s ostatními, byť je někdy jistě náročná.